

พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะ พระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล

The Buddhist Integration for the Dhamma Facilitator Competency Development in Digital Society

พระปลัดฤทธิพร จารุวนโณ (ทุมสุวรรณ) Phrapalad Ritthiporn Caruvanno (Tumsuwan)*

สมบุญ บัญโท Somboon Boondo**

สวัสดิ์ อโณทัย Sawat Anothai***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล 2) ศึกษาปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมว่าด้วยการพัฒนาสมรรถนะ 3) พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมวิทยากรถือว่าเป็นพระหนุ่มที่มีกุศลเจตนาในการมุ่งมั่นทำงานด้านการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา มีรูปแบบการทำงานเชิงรุก โดยนำปรัชญาหลังนวยุคเป็นเครื่องมือเพื่อให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงหลักพุทธธรรมเป็นกลไกนำมาใช้คือ หลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิและปัญญา หลักภาวนา 4 คือ 1. การพัฒนาสุขภาวะทางกาย 2. การพัฒนาสุขภาวะทางสังคม 3. การพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจ และ 4. การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา การพัฒนา

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและพระพุทธศาสนา วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุฎินิพนธ์หลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุฎินิพนธ์ร่วม

สมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัลบูรณาการด้วยความเข้าใจในพุทธวิธีการสอนอย่างมีความแจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้าและร่าเริง อีกทั้งต้องมีความพร้อมทั้งด้านคุณวุฒิ คุณสมบัติ คุณภาพ และคุณลักษณะของผู้ที่จะนำหลักธรรมไปเผยแผ่ ซึ่งเป็นหลักการของการถึงพร้อมด้วยวิชาจรณะ คือ มีทั้งความรู้และการประพฤติปฏิบัติ มุ่งการเผยแผ่สู่เป้าหมายของการทำให้ผู้เข้าร่วมจากการพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมวิทยากรมีความสุข สามารถพัฒนาตนเองจนนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ CEKSA Model

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ, การพัฒนาสมรรถนะ, พระธรรมวิทยากร, สังคมดิจิทัล

Abstract

This research article aims to 1) study the concept of the Dhamma facilitator competency development in the digital society; 2) study the postmodern philosophy and Buddhist principles on competence development; 3) integrate Buddhism for the Dhamma facilitator competency development in digital society; and 4) create new knowledge and Buddhist integration models for the Dhamma facilitator competency development in the digital society. This is a qualitative research using documentary research methods under the analytic, appreciative, and applicative approach to lead to the creation of new knowledge in philosophy and Buddhism

The research results have found that Dhamma facilitators are young monks who have good intentions in working on spreading the teachings of Buddhism. They have a pro-active working style by using postmodern philosophy as a tool to understand the changes. The Buddhist principles are the mechanisms used, namely the Threefold training principle, which consists of morality, concentration, and wisdom. The four principles of development are: 1. Physical well-being development 2. Social well-being development 3. Mental well-being development and 4. Intellectual well-being

development. The development of the competence of Dharma facilitators in the digital society is integrated with an understanding of the Buddhist teaching method in a clear, motivating, courageous, and cheerful manner. In addition, there must be readiness in terms of knowledge qualifications, specific qualities, the quality, and characteristics of those who will spread the principles of Dhamma, which is the principle of being complete in knowledge and conduct, that is, having both knowledge and practice, focusing on spreading to the goal of making participants from the development of the competence of the Dhamma facilitators happy, able to develop themselves until leading to liberation from suffering. New knowledge from this research is the CEKSA Model.

Keywords: The Buddhist Integration, The Dhamma Facilitator, Competency Development, Digital Society

บทนำ

ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทุกด้านของการพัฒนาประเทศชาติในสังคมดิจิทัล สิ่งที่เป็นตัวแปรแห่งปรากฏการณ์ใหม่ นั่นคือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่อยู่ในรูปของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ ตลอดจนเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเหล่านั้นอาจเป็นทั้งส่วนที่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศด้านความก้าวหน้าในการผลิตสินค้าและบริการ ขณะที่ยีกด้านหนึ่งอาจเป็นผลกระทบในบางด้าน อย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การขโมยข้อมูลทางด้านธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ในยุคปัจจุบันนี้ กล่าวได้ว่า ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีได้ช้าจะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ หรือการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา เป็นต้น เมื่อพิจารณาในฉากทัศน์ (Scenario) ภาพย่อในลักษณะการพัฒนาเชิงนิเวศวัฒนธรรม อย่างเป็นที่ปรากฏในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ประกาศคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561) และในเหตุผลการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (ประกาศสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) ได้สะท้อนความจริงของสังคมไทยว่า โลกปัจจุบันเป็นสังคมยุคดิจิทัลที่ทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันหมด เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เป็นยุคที่โลกต้องการผู้ที่มีสมรรถนะ หรือมีขีดความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศทั้งที่ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีก็ตาม หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ก็ตาม ทั้งสองที่มีรากฐานจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างชี้ให้เห็นความจำเป็นของการพัฒนาคนเพื่อให้พึ่งพาตนเองได้เป็นอันดับแรก และเพื่อช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศเป็นลำดับต่อไป ในการพัฒนาคนนั้น สิ่งที่มีความจำเป็นคือ การเน้นการพัฒนาสมรรถนะ หรือพัฒนาขีดความสามารถ (Competency) เพื่อให้คนมีความสุขกายและจิตใจที่ดีสมบูรณ์ และสมดุล เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายแรกและเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา

คนเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพหรือสมรรถนะของคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้ และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวังด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” สามารถตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรมซื่อสัตย์สุจริตอดทนขยันหมั่นเพียร พร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น และสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรมรวมทั้งการจัดการทรัพยากรมีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและ

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข สำหรับเหตุผลสำคัญที่ต้องพัฒนามนุษย์ เพราะว่าการพัฒนามนุษย์เกิดขึ้น สิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับตัวมนุษย์ก็จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปในเชิงคุณภาพ เช่น เรื่อง ความสุข เมื่อพัฒนามนุษย์ได้ ความสุข ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพด้วย หมายความว่า ความสุข มีการพัฒนาเกิดขึ้นมีความสุขอย่างใหม่ ๆ และความหมายของความสุขก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน เพราะว่าเมื่อพัฒนาคน คุณสมบัติทั้งหลายในตัวคนก็พัฒนาไปด้วย หมายความว่าคนเมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง จะกลายเป็นคนที่มีสมรรถนะหรือศักยภาพในการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของคนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เรียกว่า การพัฒนาสมรรถนะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543: 92) การพัฒนาสมรรถนะของคนมีหลายสิ่งที่ได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ในศตวรรษที่ 21 ถือว่าเป็นการสร้างความรู้แบบใหม่ที่ต้องอาศัยทักษะหลายด้านที่แตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 (ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง, 2557) ในการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์ในสังคมดิจิทัลด้วยการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมถือว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้นทั้งหมด และเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต้องมี เป็นรากฐานของการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพราะหากปราศจากคุณธรรมจริยธรรมแล้วไซ้ บุคคล สังคมและประเทศจะดำเนินเป็นไปอย่างมีปัญหา ทั้งนี้ เพราะการยอมรับแนวคิดการพัฒนาแบบมุ่งพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนเกิดความเป็นวัตถุนิยมขึ้นในใจคนไทย อันเนื่องจากวิทยาศาสตร์และศาสนาในกระบวนทรรศน์สมัยใหม่ เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมมาจากยุคสมัยใหม่ได้ต่อเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบันที่เรียกว่า “กระบวนทรรศน์ทางปรัชญาหลังนวยุค” (กิริติ บุญเจือ, 2545: 55)

กิริติ บุญเจือ (2546: 13-17) ชี้ให้เห็นว่า ปรัชญาหลังนวยุคเป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับความรู้ที่อยู่ในช่องว่างของเครือข่ายความรู้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมืออีกอันหนึ่งในการพิสูจน์ตามระบบเครือข่าย ก่อให้เกิดความก้าวหน้าเพราะพบความจริงในอีกหลายด้าน ซึ่งแต่เดิมหลุดลอดระบบเครือข่ายของหลักตรรกะไป ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวิทยาการต่าง ๆ แต่นักปรัชญา ก็ได้เกิดความสงสัยต่อเครือข่ายความรู้ และเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญของโลก ความก้าวหน้าทางวิทยาการทำให้เกิดความขัดแย้งที่ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ในโลก ดังนั้น เพื่อขจัดความขัดแย้งอันนำไปสู่ความวุ่นวายของโลกนี้ จึงเกิดแนวความคิดที่ชี้ชวนให้คนไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อเครือข่ายความรู้ เพราะเห็นว่าต่างคนต่างมีเครือข่ายความรู้เฉพาะตนที่แตกต่างจากเครือข่ายความรู้ของคนอื่น แต่ถ้าหากทำให้ทุกฝ่ายยอมรับกันและกันได้บนหลักการเอกภาพในความหลากหลาย (Unity in diversity) นั่นคือ ไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่เปลี่ยนมาเป็นส่งเสริมกัน ถือว่าความหลากหลายเป็นความสวยงามทางความคิด และเป็นปัจจัยแห่งการสร้างสรรคสิ่งใหม่ หลักการสำคัญคือ การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง โดยอิงอาศัยวิธีสมานเสวนา (Peaceful dialogue) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดง

ความคิดต่าง ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นตามระบบเครือข่ายของตนเอง และก็ยอมรับฟังความคิดตามระบบเครือข่ายของผู้อื่น โดยไม่ได้มุ่งที่จะล้มล้างหรือเอาชนะความคิดเหล่านั้นว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่มองหาจุดร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อความก้าวหน้า ความเจริญ เพื่อสันติภาพของโลก ขณะที่หลักพุทธจริยธรรมที่มีความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม โดยหลักใหญ่ของการอบรมปฏิบัตินั้นจะต้องยึดหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา (ที.ปา. (ไทย) 11/228/231) ถือว่า เป็นข้อศึกษาและปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษาฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องช่วยนำทางให้การพัฒนา มนุษย์ดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นการป้องกันโทษและความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในการพัฒนา หลักไตรสิกขานี้มุ่งนำไปสู่การพัฒนากาย สังคม อารมณ์และปัญญา ซึ่งเรียกว่า หลักภาวนา 4 (อภ.ปัญญาจก.(ไทย) 22/79/121) อันประกอบด้วย 1) กายภาวนา การพัฒนาสุขภาวะด้านร่างกาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สีสภาวนา การพัฒนาสุขภาวะด้านสังคมด้วยศีล มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่สร้างความเดือดร้อน 3) จิตตภาวนา การพัฒนาสุขภาวะด้านจิตใจ มีจิตภาพที่เข้มแข็งมั่นคง เจริญอกงามด้วยคุณธรรม และ 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาสุขภาวะด้านปัญญา มีปัญญาภาพรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะจากประเด็นข้อสงสัยและเครื่องมือของปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสมเหตุสมผลของความจำเป็นในการนำมาสู่การจัดทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมว่าด้วยการพัฒนาสมรรถนะ
3. เพื่อพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic method) และการใช้เหตุผลแบบมีวิจารณ์ญาณ (Discursive method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (Integration) อันประกอบด้วยการวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิักษ์ (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Document study) ดังต่อไปนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อีกทั้ง คัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค เป็นต้น

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) จะศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่อง แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล รวมทั้ง ศึกษาผลงานสำคัญ ๆ ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พุทธทาสภิกขุ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กิรติ บุญเจือ และนักวิชาการอื่น ๆ ทางปรัชญาพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล

จากนั้น ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้คัดเลือกมาแล้ว ด้วยการวิเคราะห์จากหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้แล้วนำมาวิเคราะห์โดยปรับความคิดที่เอนเอียงออกไป ให้มีความเป็นวัตถุวิสัยหรือน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งสามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้ว ตามกรอบวิเคราะห์เอกสารที่กำหนดไว้โดยละเอียด เพื่อจับใจความและประเด็นสำคัญและทำการจดบันทึกแต่ละใจความที่ได้ไว้ หลังจากนั้น ผู้วิจัยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสมรรถนะ เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของผลการวิเคราะห์เอกสารที่ได้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่หนึ่งและข้อที่สอง คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล และเพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมว่าด้วยการพัฒนาสมรรถนะ

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้น

ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) ด้วยพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัลให้เชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้การศึกษาเชิงปรัชญาหลังนวยุค ด้วยกระบวนการของการวิเคราะห์ วิจัยและวิจารณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้เข้าใจว่าพระธรรมวิทยากรถือว่าเป็นพระหนุ่มที่มีกุศลเจตนาในการมุ่งมั่นอยากทำงานด้านการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา มีรูปแบบการทำงานเชิงรุก ตอบสนองความต้องการของผู้ขอรับบริการให้บริการ มีวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่ถือเป็นรูปแบบในการอบรมการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้ และเพื่อโน้มน้าวใจในการสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักพุทธธรรม แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์กลุ่มพระธรรมวิทยากรนี้อาจมีรูปแบบแตกต่างจากพระสงฆ์ดั้งเดิมบ้าง เช่น รูปแบบการแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ ซึ่งพระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่ต้องได้รับการอาราธนาให้แสดงพระธรรมเทศนา มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่ตายตัวแน่นอน รูปแบบดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะสังคมที่ซับซ้อนไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันอย่างกลุ่มพระธรรมวิทยากรนี้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ตามความสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมพัฒนา ทั้งในรูปของการบรรยาย การเสริมสร้างกิจกรรม และนำไปสู่การอบรมธรรมะเชิงปฏิบัติการ ด้วยการใช้สื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ มาผสมผสานตามยุคสมัยของสังคมดิจิทัล แต่ในกระบวนการทำงานของพระธรรมวิทยากรดังกล่าว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมวิทยากรอย่างน้อย 4 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ ด้านความสามารถ และด้านความประพฤติที่พึงประสงค์

2. ปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมว่าด้วยการพัฒนาสมรรถนะ ทำให้เข้าใจว่า ปรัชญาหลังนวยุค เป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของกระบวนการศรัทธาในอดีตให้ได้ จะต้องแก้ไขประเด็นที่เอื้อสงคราม และสนับสนุนประเด็นที่ส่งเสริมสันติภาพในแต่ละกระบวนการศรัทธานั้น ความเข้าใจในกระบวนการศรัทธาเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์นั้นเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้าอบรมเพาะบ่มปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยกลุ่มพระสงฆ์รักและอุทิศการทำงาน

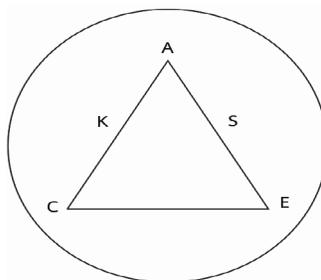
ด้านการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น เพื่อเป็นการดึงเอาศักยภาพหรือขีดความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน อีกทั้งในการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์จำเป็นต้องนำหลักไตรสิกขา อันเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาให้เกิดขึ้นในตนเองอย่างมั่นคงจนกลายเป็นอุปนิสัยแห่งตน เริ่มจากการฝึกพัฒนาตนเองตามหลักศีลสิกขา คือ การฝึกฝนพัฒนาตนเองด้านศีล ได้แก่ การพัฒนาตนด้านการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบวินัยต่าง ๆ การพัฒนาด้านศีลเน้นการพัฒนาสมรรถนะหรือศักยภาพของตนทั้งในแง่ความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า การพัฒนาด้านกาย เน้นที่การติดต่อสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างดีมีคุณภาพ เป็นไปเพื่อประโยชน์และความเจริญทั้งแก่ตนเองและสังคม การพัฒนาด้านจิตตสิกขา ได้แก่ การฝึกฝนอบรมด้านจิตใจ เป็นการฝึกสมรรถนะในการควบคุมจิตใจหรืออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนไม่ให้หลงใหลไปตามกระแสกิเลสที่ยั่วยู่ทางอายตนะสัมผัสที่ส่งผลต่อการแสดงออกเป็นพฤติกรรม และการพัฒนาด้านปัญญาสิกขา ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะหรือศักยภาพของตนด้านความรู้ความเข้าใจสิ่งประสพหรือสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์ตรงตามความเป็นจริง แล้วจึงนำมาบูรณาการจัดทำเป็นรูปแบบกิจกรรมของการเพิ่มพูน เพาะบ่มและปลูกฝังทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถ ด้วยการประยุกต์หลักไตรสิกขามาสู่หลักภาวนา 4 คือ 1. กายภาวนา การพัฒนาสุขภาวะทางกาย 2. ศีลภาวนา การพัฒนาสุขภาวะทางสังคม 3. จิตตภาวนา การพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจ และ 4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ด้วยการบูรณาการดังกล่าวเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มีสติปัญญาหรือมีวิจารณ์ญาณ และช่วยระงับหรือลดของการยึดติดในตัวตน ในอารมณ์ ในวัตถุต่าง ๆ

3. พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้สามารถบูรณาการได้ว่า ในกระบวนการพัฒนาสมรรถนะด้านความสามารถ พระธรรมวิทยากรควรนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เข้ารับอบรมผ่านกิจกรรมที่นำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นองค์ความรู้หรือเครื่องมือ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้สามารถทำให้เยาวชนเกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ ครบทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย พัฒนาการทางด้านกาย (กายภาวนา) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภาวนา) พัฒนาการทางจิต (จิตตภาวนา) และพัฒนาการทางด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) มุ่งเป้าหมายเพื่อพัฒนาและปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน ตลอดถึงผู้เข้ารับการอบรมเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอยู่ในจิตใจ สามารถเป็นคนที่ดีของสังคมไทยและเป็นกำลังสำคัญในการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และด้านสิ่งที่พึงประสงค์ พระธรรมวิทยากรควรถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ โดยเฉพาะความงดงามด้านความประพฤติ ซึ่งเป็นเรื่องของกรูัจฉกวางตัวของพระธรรมวิทยากรอันเป็นคุณลักษณะที่พึงสังวร ระมัดระวังในการอยู่ท่ามกลางสมาคมคนจำนวนมากในการออกไปบรรยาย อบรม พัฒนา ในลักษณะการเผยแผ่พระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ยิ่งในสังคมดิจิทัลอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทันสมัย อีกทั้งโซเชียล-

มีเดียมืออยู่รอบตัวเรา เกิดอะไรขึ้นมาในที่หนึ่ง สามารถเกิดการรับรู้ได้ทั่วโลก ถ้ามีอากัปกริยางดงาม น่าเลื่อมใส ก็จะเป็นเหตุทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความศรัทธาเหมือนอุปติสสมานพเห็นอากัปกริยาของพระอัสสชิ ทำให้เกิดการเปลี่ยนความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในทางกลับกัน หากมีพฤติกรรมอื่นใดที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป ก็จะเป็นเหตุทำให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งแก่ตนเอง คณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา ดังนั้น ความประพฤติของพระธรรมวิทยากรจึงเป็นสิ่งที่พึงระวังและเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ในการเผยแผ่หลักธรรม โดยพระธรรมวิทยากรควรพิจารณาเนื่อง ๆ ด้วยหลัก ปัพพชิตอกถิมหัจจเวกขณัม เป็นการปลูกฝังให้เกิดการตระหนักในลักษณะของจิตสำนึกแห่งสมณภาวะ เมื่อถึงพร้อมด้วยความประพฤติแล้ว สิ่งที่ควรมีคุณธรรมต่าง ๆ เช่น กัลยาณมิตรธรรม 7 หลักอปริหานิยธรรม 7 หลักสาราณียธรรม 6 ตลอดถึงมีคุณลักษณะขององค์แห่งพระธรรมกถึก เพราะหลักธรรมเหล่านี้นำมาใช้ในการทำงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้ประสานงาน ติดต่อ เครือข่าย และผู้ฟัง ผู้เข้ารับการอบรมซึ่งเป็นผู้รับบริการ ทั้งหมดเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานด้านการเผยแผ่ และเมื่อมีคุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้ สิ่งที่สำคัญของเนื้อหาอันคือ การลงมือสู่การกระทำด้วยการนำเอาความรู้ ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ นำมาใช้ในการอบรม พัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการให้บริการของพระธรรมวิทยากรนั้น ด้วยการนำหลักไตรสิกขาเป็นเครื่องมือ นำไปสู่การพัฒนากาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาด้วยหลักภาวนา 4 มุ่งสู่เป้าหมายของการทำให้ผู้เข้าร่วมจากการพัฒนาสมรรถนะของพระธรรมวิทยากรมีความสุข สามารถพัฒนาตนเองจนนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ถอดมาเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ได้แก่ CEKSA Model มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1: องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย CEKSA Model พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล

จากภาพสามารถอธิบายแนวความคิดของกระบวนการได้ ดังนี้

C มาจากคำว่า Character คุณลักษณะบุคคล อันเป็นบุคลิกภาพที่ถ่ายทอดจากการได้แสดงออก พระธรรมวิทยากรในฐานะพระสงฆ์ที่เป็นสัญลักษณ์ในตัวแทนจินตภาพของพระพุทธศาสนามีความถึงพร้อมด้วยความประพฤดี มีสมณสาธูปทั้งดงาม

E มาจากคำว่า Ethics จริยธรรม การดำรงตนอย่างสุจริตธรรมของพระธรรมวิทยากรบนพื้นฐานหลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จรรยาบรรณ เป็นผู้ใส่ใจเมตตากรุณาโอ้อ้อมอารี มุ่งการปฏิบัติด้านการเผยแผ่หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้อื่นให้มีความสุขด้วยหลักไตรสิกขา

K มาจากคำว่า Knowledge ความรู้ การใฝ่รู้ในการศึกษาเรียนรู้ถึงแนวทาง รูปแบบวิธีการนำมาเสริมสร้างเป็นคุณวุฒิในการเตรียมความพร้อมสู่การปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอน ย้อนอ่านพุทธวิธีในการเผยแผ่คำสอน เข้าใจหลักการ อุทมการณ์ และวิธีการของพุทธประสงค์

S มาจากคำว่า Skill ทักษะ การเข้าถึงรูปแบบ วิธีการ เครื่องมือ คือ การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดถึงช่องทางการใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน อีกทั้ง การมีทักษะในการรู้จักเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่ม วัย สถานการณ์ในบริบทของสังคมดิจิทัล

A ย่อมาจาก Activities การกำหนดกิจกรรม บทบาทพระธรรมวิทยากรมีการพัฒนาสมรรถนะในการสร้างกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยกระบวนการของหลักไตรสิกขานำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการให้บริการที่จะทำให้เกิดผลผลิตตามหลักภาวนา 4 ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนทั้งกาย จิต อารมณ์ สังคมและปัญญา จนทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล ถือเป็นก้าวให้เกิดคุณูปการอันเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ก่อให้เกิดความก้าวหน้าแห่งวิทยาการและแนวทางการนำไปปฏิบัติ เพราะพระธรรมวิทยากรเป็นผู้มีความมุ่งมั่นต้องการทำงานด้านการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา เพิ่มรูปแบบการทำงานเชิงรุก ตอบสนองความต้องการของผู้ขอรับการให้บริการ มีวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่ถือเป็นรูปแบบในการอบรมการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ และเพื่อโน้มน้าวใจในการสร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักพุทธธรรม แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับการวิจัยของ ชีระพล เจริญสุข (2564) เรื่องการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร กรมสรรพสามิตในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนา

สมรรถนะของบุคลากร ในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรมีการพัฒนาผลงานให้สูงกว่ามาตรฐาน ที่กรมสรรพสามิตกำหนด ด้านการบริการควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตามขั้นตอน สอดคล้องกับมาตรฐานที่กรมสรรพสามิตกำหนด ด้านความเชี่ยวชาญ มีการพัฒนาทักษะ ทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้านหลักยึดมั่นในความถูกต้องควรมี การส่งเสริมความโปร่งใสในการทำงานอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ ด้านการทำงาน เป็นทีมควรมีการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ด้านการพัฒนา องค์กรควรมีการกำหนดแนวทางการยกระดับมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ให้เป็นไปตามกรอบการบริหารจัดการ มุ่งเน้นการส่งเสริม และสนับสนุนแนวทางการปรับปรุง ระบบการบริหารจัดการ และด้านการคิดวิเคราะห์มีการวางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ และ การแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงให้เกิดความพร้อมตามสมรรถนะบุคลากร

2. ปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมว่าด้วยการพัฒนาสมรรถนะ เป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยเฉพาะกระบวนการที่ปรัชญาหลังนวยุคที่จะสร้างความเข้าใจการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์นั้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้าอบรมเพาะบ่มปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยกลุ่ม พระสงฆ์ผู้รักและอุทิศการทำงานด้านการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น เพื่อเป็นการดึง เอาศักยภาพหรือขีดความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาธนิสร จนทวณโณ (วรตันติ) สวัสดิ์ อโณทัย สมบูรณ์ บุญโท (2567) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคและ หลักพุทธธรรมแห่งสัปปายะเพื่อการพัฒนาวัดสร้างสุขในสังคมดิจิทัล ได้ยืนยันถึงปรัชญาหลังนวยุค ที่สามารถพัฒนาแบบบูรณาการให้เกิดความสมดุลใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านจิตภาพ 3) ด้านพฤติกรรมภาพ และ 4) ด้านปัญญาภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญคือ เมื่อนำหลักพุทธธรรมทั้งหลักไตรสิกขาและหลักภาวนา 4 จะทำให้การดำเนินงานด้าน การเผยแผ่นี้มีแนวทางและเป้าหมายอย่างชัดเจน สอดคล้องกับการวิจัยของพระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน) (2560) เรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตาม แนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ยืนยันถึงการนำหลักไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิต และ ปัญญา ให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปตามลำดับจนบรรลุถึงผลแห่งความสำเร็จตามกระบวนการ ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับการวิจัยของวรสิทธิสิน หงษ์ทอง สุกัญญาณัฐ อบสิน และพระครูนิวริฐศีลขันธการ (2566) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพ ของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่พบว่า สามารถ นำมาสู่การวางแผนในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ทำโครงการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ การติดตามประเมินผลการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ และการยกระดับการพัฒนาศักยภาพของ

ผู้สูงอายุ

3. พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมยุคดิจิทัล ทำให้กระบวนการการทำงานของพระธรรมวิทยากรที่ควรนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เข้ารับอบรมผ่านกิจกรรมที่นำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นองค์ความรู้หรือเครื่องมือ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้สามารถทำให้เยาวชนเกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ ครบทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยพัฒนาการทางด้านกาย (กายภาวนา) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภาวนา) พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) และพัฒนาการทางด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) มุ่งเป้าหมายเพื่อพัฒนาและปลูกฝังให้เด็กเยาวชน ตลอดถึงผู้เข้ารับการอบรมเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอยู่ในจิตใจ สามารถเป็นคนที่ดีของสังคมไทยและเป็นกำลังสำคัญในการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของพระปลัดเมธี ปิยะมโธ (หินใหม่) (2562) เรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมยุคดิจิทัล ที่ได้ทำหน้าที่ผลักดันและขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาเชิงรุก โดยนำกระบวนการและกลไกการจัดการสู่การสร้างองค์กรแห่งการตื่นรู้ด้วยหลักปริยัติธรรม หลักปฏิบัติธรรม หลักปฏิเวธธรรม ผ่านการสร้างสรรคด้วยสื่อดิจิทัล เพื่อให้เข้าถึงประโยชน์สุขตามแนวพระพุทธศาสนา และงานวิจัยของพระอรุณพล ทองสง (2563) เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรมถึงผลลัพธ์ของนักเรียนวัยรุ่นหลังจากผ่านการเข้ารับการฝึกในหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม พบว่ามีพฤติกรรมดีขึ้นโดยเฉพาะในด้าน การมีวินัย ความสามัคคี ความกตัญญู การรู้จักตนเองได้เข้าใจตัวเอง การตรงต่อเวลา มีความอดทนและมีระเบียบมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น ไม่เอาตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น สามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ ไปแก้ปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ในชีวิตและอยากให้มีค่ายการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม ทุก ๆ ปี ควรเพิ่มเนื้อหาและใช้ระยะเวลาฝึกอบรมให้ยาว นานขึ้น

ข้อเสนอแนะ:

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้จะมีคุณค่าต่อเมื่อได้ถูกนำไปบูรณาการประยุกต์ใช้อย่างเป็นองค์รวม จะเกิดขึ้นเพียงลำพังหน่วยย่อยใดหน่วยหนึ่ง ย่อมเป็นไปได้ ต่างต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนทุก ๆ ฝ่าย ทั้งบุคคล ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานอิสระอื่น ๆ ต้องร่วมแรงร่วมใจในการช่วยกันส่งเสริมให้การปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่หลักพุทธธรรมนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดีเพื่อให้สืบทอดต่อไปยังรุ่นต่อ ๆ ไป โดยเฉพาะคณะสงฆ์ที่จะต้องคอยตรวจสอบสอดส่องถึงความเหมาะสม ควรนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงนโยบายของคณะสงฆ์ในการอบรมเตรียมความพร้อมของพระสงฆ์ไทยในการปฏิบัติ

งานด้านการเผยแผ่นี้ อีกทั้งนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการสำหรับการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ผู้เป็นศาสนทายาทรุ่นใหม่ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการเผยแผ่หลักพุทธธรรมที่ไม่ “ตกม้าตาย” ด้วยเทคนิคและสื่อดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการสร้างผลลัพธ์ของการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมดิจิทัล
- 2) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธจริยศาสตร์ในกระบวนการสร้างตัวชีวิตและองค์ประกอบด้านความประพฤติที่พึงประสงค์ของพระธรรมวิทยากร
- 3) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับท่าทีกระบวนการทรรศน์ทางปรัชญาหลังนวยุคในการบูรณาการงานเผยแผ่หลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ไทย
- 4) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการออกแบบกิจกรรมด้วยหลักไตรสิกขาและภาวนาธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
- 5) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบ่มเพาะจิตอาสาของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในการสืบสานศาสนทายาทด้านการเผยแผ่หลักพุทธธรรม
- 6) ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการการสร้างเครือข่ายพหุภาคีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในสังคมดิจิทัล

รายการอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2545). *ปรัชญาหลังนวยุค*. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.
- _____. (2546). *เริ่มรู้จักปรัชญา เล่ม 1 ในชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ธนวัฒน์ อรุณสุขสว่าง. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีระพล เจริญสุข. (2564). *การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรกรมสรรพสามิตในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- ประกาศคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561). เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 82 ก หน้า 1-9 (13 ตุลาคม 2561).
- ประกาศสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 3,4,11,12 (1 พฤศจิกายน 2565).
- พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน). (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระปลัดเมธี ปิยธมโม (หินใหม่). (2562). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมยุคดิจิทัล*. คุษณินิพนธ์ปรัชญาคุษณินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยปรัชญาและการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- พระมหาธนิสร จันทวณโณ (วรตันติ), สวัสดิ์ อโณทัย และ สมบูรณ์ บุญโท. (2567, มกราคม-มิถุนายน). “รูปแบบการบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคและหลักพุทธธรรมแห่งสปปายะเพื่อการพัฒนาชีวิตสร้างสุขในสังคมดิจิทัล.” *วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*. 6(1): 640-653.
- พระอรรถพล ทองสง. (2563). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นโดยการฝึกอบรมหลักสูตรกลุ่มคลินิกคุณธรรม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรสิทธิสิน หงษ์ทอง, สุกัญญาณัฐ ออบสิน และพระครูนิวาสิตขันธ์การ. (2566, มีนาคม-เมษายน). “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.” *วารสารวิจัยวิชาการ*. 6(2): 155-168.